

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Recténe libertas arbitrij & contingentia rerum cum diuina præscientia
concilientur, ex eo quia quodcumque pro innata libertate euenerit, efficiet
Deus se non aliud quàm id ex sua æternitate sciuisse. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

ria, & tamquam in obiecto secundario cognoscat etiam ea certo in propriis suis causis secundis.

Ad primum. Ad primum ergo argumentum Scoti neganda est maior. Ex hypothese namque, & sub conditione, quod Deus hunc vel illum ordinem rerum velit creare, idea diuinae naturaliter representant Deo, ante omnem determinationem liberam suae voluntatis, omnem complexionem contingentem futuram sub illa hypothese & conditione, idque propter altitudinem & excellentiam diuini intellectus, & diuinae scientiae, atque obiecti primarij supra obiecta omnia secundaria, quae in eo eminenter continentur.

Ad secundum. Ad secundum, concessio antecedente, concedenda etiam est prima consequentia. Ad minorem vero, quae subiungitur, dicendum est, quamuis complexiones contingentes in esse futuro simpliciter, & absque vlla conditione & hypothese, non naturaliter, sed liberè à Deo cognoscantur, quod tamen sint futurae ex hypothese, quod hunc vel illum ordinem rerum & causarum, velit creare, non liberè, sed per scientiam, quae antecedit omnem actum liberum voluntatis diuinae, cognosci.

Ad tertium. Ad tertium, concessio antecedente, concedenda est quoque consequentia, si consequens intelligatur, ideas solas diuinas non posse esse rationem sufficientem, quod futura contingentia à Deo certo cognoscantur secundum esse futurum simpliciter: ad id namque simul requiritur praecognitio diuinae liberae voluntatis, qua huc, vel illum ordinem rerum Deus statuit creare. Si verò intelligatur, non esse sufficientem rationem, quod futura contingentia certo cognoscantur, non quidem futura simpliciter, sed ex hypothese, ac conditione, quod hunc vel illum ordinem rerum velit creare, neganda est consequentia, neque in eo vlla est differentia inter futura contingentia, quae in aliqua differentia temporis erunt, ac inter ea, quae esse poterant, numquam tamen erunt: ea namque simili modo cognoscit Deus fuisse futura, aut non futura, ex hypothese, & sub conditione, quod alium talem, vel talem ordinem rerum, diuersum ab eo, quem condidit, creare constitueret.

Ad quartum. Ad quartum dicendum est, probare optimè, solas ideas non esse sufficientem rationem, quod futura contingentia cognoscantur à Deo simpliciter, & absque aliqua conditione futura in tali, vel tali parte temporis, sed ad id necessariam quoque esse notitiam determinationis voluntatis diuinae ad creandum ordinem rerum, quem creauit, in ea parte temporis, in qua eum condidit, quod libenter concedimus.

DISPUTATIO XVI.

Reclene libertas arbitrij, & contingentia rerum cum diuina praescientia conciliantur ex eo, quia quodcumque pro innata libertate arbitrij euenerit, efficiet Deus se non aliud, quam id ex sua aeternitate sciuisse.

Examinanda est ea ratio, qua plerique libertatem arbitrij nostri cum diuina praescientia, & praedestinatione conciliant, ac bene inter se cohaerere arbitrantur. Afferunt enim, si Petrus verbi gratia, quem demus peccaturum in aliquo momento temporis, non peccauerit in eo, quod pro sua libertate facere potest, Deum effecturum, se nunquam sciuisse Petrum peccaturum, quin potius semper ex aeternitate sciuisse eum non peccaturum. Cum enim eo modo sciat Deus unumquodque esse futurum, quo illud est

euenerit, qui ea, quae necessario sunt ex suis causis euentura, sciet ipse scientia necessaria, quae vero euentura sunt contingenter, sciet scientia contingenti, seu potius libera: & cum in contingentibus futuris euentibus, qui a libero arbitrio creato pendent, quid una pars contradictionis potius, quam alia, sit euentura, non pendens à scientia diuina, quasi ex eo euentura sit, quia Deus praescit illam euenturam, sed pendeat à libertate arbitrij, quia se in unam aut alteram partem, ut maluerit, inflectet, utique quanta contingentia est in euentu, interim dum est in sua causa, tanta est in scientia diuina, ut sit scientia unius partis contradictionis potius quam alterius. Quare, in-

quiunt, licet necessarium sit, quicquid euenturum est, id Deum praescire, & quicquid Deus futurum praesciet, id ita euenire, & ob id haec propositiones in sensu composito sunt necessariae, omne praescitum à Deo eueniet, quicquid euenturum est, praescitum est à Deo ita euenturum: nihilominus, inquit, sicut non est necessarium, sed omnino contingens, Petrum in futurum peccare, quia re ipsa potest non peccare, ita neque ad hanc usque diem vlla ratione est necessarium, quod Deus praesciat illum peccaturum, sed omnino contingens & liberum, ita quod ut Petrus re ipsa potest non peccare, sic Deus potest modo, atque in futurum efficere, ut ipse numquam praescierit

Petrum peccaturum. Vnde volunt, necessitatem illarum propositionum in sensu composito fundari solum in necessitate mutuae consequentiae inter has duas propositiones, aliquid praescitum est à Deo euenturum, ergo ita eueniet, & è contrario: non verò quasi vsque ad hunc diem sit vlla necessitas, etiam immutabilitatis, in altero extremorum, nempe in praescientia diuina, quia sine vlla mutatione in scientia, si Petrus non peccauerit, efficiet Deus, se non aliud praesciuisse, quam Petrum non peccaturum. Quare in sensu diuiso, non solum ea ratione volunt hanc esse veram: Peccatum Petri praescitum à Deo potest non fore, quia si Petrus re ipsa non esset peccaturus, quod bene potest, Deus peccatum illius numquam praesciisset: sed etiam ex eo, quia si ipse non peccet, ut potest, Deus modò efficiet, se ex aeternitate non aliud praesciuisse, quam ipsum non peccaturum. Adhibent exemplum in hac propositione, quod curret, necessario mouebitur, quae in sensu composito est vera, propter solam necessitatem huius consequentiae, aliquid curret, ergo mouebitur: cum tamen in neutro extremo sit vlla necessitas, & idè in sensu diuiso, quod curret, possit non moueri: quia id, quod curret, potest in futurum nec currere, nec moueri.

Eodem modo conciliant libertatem arbitrij cum praedestinatione, & reprobatione. Quia si reprobus pro sua libertate, ut re ipsa potest, effecerit, quae ut vitam aeternam consequatur, sunt necessaria, Deus efficiet, ut ex aeternitate fuerit praedestinatus, & non reprobus: è contrario, si praedestinatus, ut potest, efficere noluerit, quae pro adipiscenda aeterna felicitate sunt necessaria, efficiet Deus, ut ex aeternitate fuerit reprobus, & non praedestinatus. Quare, inquit, simili modo haec propositiones in sensu composito sunt verae: praedestinatus necessario saluabitur, reprobus necessario condemnabitur. Haec verò in sensu diuiso, praedestinatus potest condemnari, reprobus potest saluari, sunt verae, non solum ea ratione, quia, si, qui est praedestinatus, pro sua libertate facturus esset ea (ut re ipsa nihil impediendo praedestinatione potest) quibus damnationem aeternam incurrere, & is, qui est reprobus, acturus esset ea quibus vitam aeternam consequeretur, Deus ex sua aeternitate neque illum praedestinasset, neque hunc reprobasset: sed etiam ex eo, quia Deus efficiet modo, ut ille numquam fuerit praedestinatus, sed

sed reprobus, & ut hic nunquam fuerit reprobus, sed A
prædestinatus.

Quæ multi
in hac fue-
runt senten-
tia.

Miror quam multi Doctores amplexati sunt hanc
sententiam, inter quos sunt imprimis, quotquot de-
fendunt in Deo esse potentiam ad præteritum, etiam
comparatione effectuum, qui iam in tempore extra
suas causas emanarunt. De horum numero sunt Al-
tissiodorensis, Gilbertus Porretanus, & quidam An-
gli, vt Greg in 1. dist. 42. q. 1. art. 2. refert, qui etiam
in eorum sententiam propendet. Verum cum his
q. 25. artic. 4. nobis futura erit disputatio. Eamdem
amplectuntur D. Bonauent. in 1. d. 40. in 2. parte, art.
1. q. 1. Richardus d. 38. q. 6. Scotus distinct. 40. quaest.
vnic. Otham & Gabriel d. 38. qu. 1. Gregor. q. 2.
conclusionem 4. & ceteri nominales communiter,
Silvester in Conflato q. 22. artic. 1. Driedo de Con-
cordia liberi arbitrij & prædestinationis parte 2. c. 2.
& 3. Albertus Pighius lib. 8. de libero arbitrio cap. 1.
Andreas à Vega lib. 2. in Concil. Trident. c. 17. in res-
pensione ad tertiam obiectionem, & lib. 12. cap. 22.
& Antonius Cordubensis lib. 1. Theologicarum
quaest. q. 55. dub. 11. & 12.

Potentia ad
præteritum
qui admittit.

Sententia hæc à quibusdam ex Doctores cita-
tis defenditur constituendo in Deo potentiam ad
præteritum, & comparatione etiam effectuum, qui
iam in tempore ex suis causis egressi sunt. Ab Otham
verò, Gabriele, Antonio Cordubensi, & quibus-
dam aliis Doctores nominalibus, concedendo ad
præteritum potentiam in actu Dei aeterno, nempe
in scientia & volitione diuina, non quidem, quæ
scientia & volitio diuina sunt absolutæ, aut compa-
ratione effectuum, qui iam in tempore egressi sunt à
suis causis, sed à præcisè ex parte, qua futura con-
tingentia respiciunt tamquam obiecta cognita, &
volita, aut permilla, atque à futuris contingentibus,
quoad huiusmodi respectus (qui in scientia & voli-
tione diuina respectus rationis sunt) pendunt. Ne-
que enim quia Deus futura ea esse præuidet, idèd
futura sunt, sed quia pro libertate arbitrij creati sunt
futura, idèd futura à Deo præuidentur.

Ratio conciliandi liberi
arbitrii cū
diuina præ-
scientia, vt
ab aliis de-
fendatur.

A. D. autem Bonauentura, Scoto, & ceteris Do-
ctoribus citatis, longè alia ratione ac maiori cū spe-
cie probabilitatis, defenditur. Dicunt namque, libe-
rum actum voluntatis diuinæ, & eadem ratione li-
beram Dei circa futura contingentia scientiam, se-
cundum se ipsam non transire in præteritum, sed
semper in egressu esse in ipso nunc indiuisibili aeter-
nitatis, quod secundum se nunquam transit in præ-
teritum, aut expectatur vt futurum, sed totum sem-
per est præsens, totumque tempori præfenti, præ-
terito, ac futuro respondet. Quia ergo, inquit,
actus liber voluntatis diuinae circa creaturas, & scientia
libera circa contingentia, licet à nobis, facta collatione
cum tempore, in quo sumus, vt præterita concipiuntur:
ac significentur: secundum se ipsa tamen sunt præsentia,
& in egressu, atque in Deo liberè egrediuntur, eaque ra-
tione, dum egrediuntur, huic vel illi parti contradic-
tionis pro arbitrio respondere possunt, sit, vt si homo in
tempore eligat certam hanc partem contradic-
tionis, Deus in sua aeternitate sic determinet actum suæ volun-
tatis & scientia vt scientia ex aeternitate sua sit de illa
eadem parte contradic-
tionis, vt nunquam fuerit alterius,
& è contrario, idèd, absque vlla mutatione ac variatione
diuinae scientia, nec incipiendo cognoscere, sed semper ex
aeternitate præcognoscendo, quidquid in tempore est fu-
turum, prout hominis arbitrium pro sua innata libertate
se voluerit determinare. atque dependere ab eiusmodi
determinatione. Quo fit, vt absque vlla potentia ad
præteritum, tanta sit contingentia, seu potius libertas
modò in scientia diuina, vt indifferet ex aeternitate

fuerit huius, vel alterius partis contradic-
tionis contingenter futura, quanta est in libero arbitrio creato,
vt talis pars contradic-
tionis sit, vel non sit futura.

Potest verò hæc sententia suaderi primò ex illo
celebri Augustini dicto: Si non es prædestinatus, fac
prædestinatus.

Suadet
explicita
sententia.
Primò.
Secundò.

Secundò, ex illo Ieremiae 18. Si penitentiam egerit
gens illa à malo suo, agam & ego penitentiam super ma-
lo, quod cogitavi vt facerem ei: si fecerit malum in oculis
meis, vt non audiat vocem meam, penitentiam agam su-
per bono, quod locutus sum, vt facerem ei: cum autem in
Deo non sit penitentia pro voluntatis mutatione,
fit, vt eo in loco solùm significetur libertas Dei in
aeternitate, per quam, homine liberè flectente suum
arbitrium in vnam aut alteram partem contradic-
tionis, quam elegerit, Deus liberè etiam illi velit præ-
mium aut pœnam pro ratione electionis.

Tertiò, quia data contraria sententia, sequetur
Deum non liberè creasse mundum, quando illum
creauit, quod est impium. Sequela probatur, quo-
niam posita volitione diuina creandi aliquo certo
tempore mundum, aduenienteque eo tempore, ne-
cessariò ex ea voluntate ita determinata persistente
sequitur mundus: cum ergo Deus ex aeternitate vol-
uerit creare mundum in eo temporis puncto, in
quo illum creauit, fit, vt si, adueniente eo temporis
puncto, non potuerit iam efficere, vt ex aeternitate
non voluerit in eo creare mundum, necessariò iam
tunc, & non liberè, eum creauerit.

Tertiò.

Quartò, futura contingentia re ipsa possunt non
esse, alioquin re ipsa non essent futura contingen-
tia: ergo re ipsa possunt non esse cognita à Deo euen-
tura: implicat namque esse ita cognita à Deo, & re
ipsa alter euenire: tunc enim Deus falleretur, co-
gnitioque illa non esset scientia, quippe cum de ra-
tione scientia sit, vt vera sit & certa: si ergo homo,
vt potest, faciat oppositum eius, quod re ipsa est fa-
cturus, Deus non sciet tunc illud, quod modò scit
hominem esse facturum, sed oppositum: id autem
non erit facta mutatione, aut variatione aliqua in
scientia diuina, eò quòd in Deo nulla sit omnino
mutatio, nec vicissitudinis obumbratio: ergo homi-
ne faciente, vt potest, oppositum eius quod est factu-
rus, Deus efficiet, vt ex aeternitate, non id quod
modò scit, sed oppositum sciuerit.

Quartò.

Quintò, homo in quo temporis puncto aliquid
vult, potest illud non velle, vt disput. 4. ostensum est:
ergo Deus in indiuisibili nunc aeternitatis, quod
semper est præsens, potest non velle quod vult, &
non scire, quod re ipsa liberè scit.

Quintò.

Sententia hæc, & si tot Doctorum iudiciis se de-
fendat, nullo modo tamen est probanda: cum parum
consentanea sit, tum literis sanctis, tum altitudini,
certitudini, ac perfectioni diuinae scientia. A multif-
que ex eisdem Doctoribus, qui eam amplectuntur,
difficilis admodum iudicatur, neque iidem Docto-
res sibi constare videntur, si attentè legantur. Neque
cedo alia de causa tam multos in eam iuisse senten-
tiam, nisi quòd alia ratio conciliandi liberum arbi-
trium cum scientia, & prædestinatione illis non
occurreret: cum tamen hæc, vt dixi, non obscure
certitudini & perfectioni diuinae scientia derogare
videatur.

Resoluitur.

Est igitur dicendum cum Diuo Thoma hoc lo-
co in responsione ad primum, ceterisque illius se-
ctoribus, tam necessarium iam nunc esse, Deum
ex aeternitate sciuisse quodcumque futurum con-
tingens ex aeternitate sciuit esse futurum, vt iam
nunc nulla ratione efficere valeat, se illud non sci-
uisse, quippe cum ad præteritum non sit potentia,
& in

Scientia, qua
Deus scit
quodcumque
futurum con-
tingens, non
necessaria
est, ut impli-
cet. Deus effi-
cere se ad in-
sciuisse.

& in Deum neque transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio possit cadere. Eadem fuit sententia Richardi de sancto Victore.

Neque D. Thomas. quaest. 6. de veritate art. 3. in responsione ad vltimum docuit contrarium. Confeceat enim huiusmodi argumentum aduersus certitudinem praedestinationis, quam in corpore articuli docet. *Quod potest esse & non esse, non habet aliquam certitudinem: sed praedestinatio Dei de salute alicuius potest esse, & non esse: sicut enim potuit ab aeterno praedestinare, & non praedestinare, ita & nunc potest praedestinare, & non praedestinare, cum in aeternitate non differant praesens, praeteritum, & futurum: ergo praedestinatio non habet certitudinem.* Respondet dicendum, quod, absolute loquendo, Deus potest unumquemque praedestinare & non praedestinare, aut praedestinasse vel non praedestinasse: quia actus praedestinationis, cum mensuretur aeternitate, numquam cadit in praeteritum, sicut numquam est futurum, unde semper consideratur, ut egrediens a voluntate per modum libertatis. Tamen ex suppositione hoc efficitur impossibile: non enim potest non praedestinare supposito quod praedestinauerit, vel e conuerso, quia mutabilis esse non potest: & ita non sequitur, quod praedestinatio non possit variari. Haec Diuus Thomas. Ex quibus aperte patet, solum docere, si Deus spectetur in nunc aeternitatis, prius natura quam suam voluntatem ad alteram partem contradictionis determinet, posse praedestinare & non praedestinare Petrum, & aequae ratione, absolute loquendo, verum esse dicere posse praedestinare & non praedestinare, aut praedestinasse, vel non praedestinasse Petrum, quia actus praedestinationis in aeternitate non transit in praeteritum: at ex suppositione, non quidem, quae fingatur esse, sed quae verè sit in eodem nunc aeternitatis, nempe quod posterius natura determinet voluntatem ad praedestinandum, ut iam in aeternitate quatenus correspondet toti tempori praeterito eam determinauit, fieri non posse, quin praedestinauerit: eò quod in Deum cadere non possit ulla mutatio. Nec alia plane expositio huius responsionis D. Thomae cum verbis ipsis, neque cum reliqua doctrina illius articuli quadrat.

D. Thoma igitur, nostraeque sententia probatur primò. Quoniam si actus liber voluntatis diuinae in aeternitate: ut responderet cuiusque temporis momento, ita esset in libero egressu, ut modò efficere possit Deus se nihil ex aeternitate voluisse, aut sciuisse eorum, quae liberè voluit, ac liberè sciuit, sequeretur dari ad praeteritum potentiam, conparatione etiam effectuum, qui in tempore sunt iam extra suas causas: consequens autem neque aduersarij ipsi, cum quibus disputamus, admittunt, & infra quaest. 25. ostenditur esse falsum: ergo falsum est etiam antecedens. Consequutio probatur, quoniam eo antecedente dato, volitio, qua Deus ex aeternitate voluit creare mundum in eo temporis puncto, in quo illum creauit, esset hodie ita in libero egressu, ut posset eam Deus determinare in partem oppositam efficereque hodie, ut ex aeternitate voluerit numquam creare mundum: eo autem concessio, manifestè sequitur, dari ad praeteritum potentiam in effectibus, qui in tempore sunt iam extra suas causas. Etenim cum libera determinatio voluntatis diuinae ad creandum mundum in eo temporis puncto, in quo illum creauit, sit immediata, & tota causa creandi illum tunc, si hodie Deus potest efficere, ut libera voluntas ipsius numquam ex aeternitate fuerit determinata ad creandum mundum, sed fuerit semper determinata ad illum non creandum,

Molina in D. Thom.

A potest hodie efficere, ut numquam creatio mundi praecesserit: qui namque efficere potest, ut numquam fuerit tota & immediata causa alicuius effectus, efficere etiam poterit, ut non fuerit ipse effectus: ablata namque causa priori ita, ut numquam fuerit, continuò quoque aufertur fuisse effectum posteriolem, qui ex ea omnino pendet, eamque consequitur.

Neque satisfaciet, qui responderit, voluntatem diuinam in aeternitate, ut responderet cuiusque temporis momento, esse quidem liberam ad determinandum actum suum in oppositam partem, dummodo tamen ab ea non sit aliquis effectus in tempore egressus. Non, inquam, satisfaciet qui ita responderit. In primis, quia prius non pendet à posteriori: quare si ipsa secundum se, facta hypothese, quod ab ea non esset iam egressus effectus, libera maneret secundum se ad determinandum actum suum in partem oppositam, efficiendumque, ut ex eadem aeternitate numquam fuisset determinatus ad creandum mundum, idem quoque posset efficere etiam si effectus iam esset egressus, atque adeò efficere nunc posset, ut mundus numquam fuisset. Deinde, quoniam vel post egressum effectum voluntas diuina in nunc aeternitatis est magis determinata in se ipsa ad volendum creare mundum in eo puncto temporis, in quo creauit, vel non. Si des hoc secundum: ergo sicut ante egressum poterat liberè determinare actum suum, ut esset volitio non creandi mundum, ita poterit post egressum. Si verò des primum: ergo per emanationem effectus variatur in se ipsa, suscipitque vicissitudinis obumbrationem, quod est absurdum. Praeterea, iam non erit semper in libero egressu in vtramque partem in aeternitate, ut responderet cuiusque puncto & parti temporis, ut antea dicebas.

Hinc secundo ita licet argumèntari. Sicut de nostra voluntate disput. 4. ostèdum est, quod quamuis in eodem puncto temporis prius natura sit libera, & indifferens, ut se in alteram partem inflectat, ac determinet, nihilominus in eodem ipso temporis puncto est posterius natura in alteram partem liberè determinata: postquam verò ita posterius natura est determinata, non potest, non solum in tempore sequenti, sed neque in eo ipso puncto temporis efficere, ut se in alteram partem inflexerit, quoniam postquam in alteram partem est determinata, non potest non esse determinata: ita de voluntate diuina in nunc aeternitatis est dicendum, quod quamuis prius natura, seu potius more intelligendi nostro cum fundamento in re, in nunc aeternitatis, quod totum amplectitur tempus, sit indifferens, ut in vtramque partem determinet suum actum circa res, quas liberè statuit, & aequae ratione actus ille liber egredietur in aeternitate, nihilominus in ea ipsa aeternitate posterius, nostro intelligendi more cum fundamento itidem in re, est egressus determinatus in alteram contradictionis partem iuxta diuinum arbitrium: postquam verò ita posterius quidè nostro intelligendi more, at simul in ipsa indiuisibili duratione aeternitatis est egressus determinatus, non potest non esse ita egressus: quia alioquin cederetur potentia, ut res iam vno modo effecta, non eodem modo esset effecta, postquam semel esset ita effecta, quod aperte contradictionem implicat. Atque hoc est, quod D. Thomas docuit quaest. 6. de veritate, in responsione ad vltimum citata, cum dixit, ex suppositione, non quidem qua fingatur, sed quod Deus in nunc aeternitatis re ipsa determinauerit actum suum liberum, ut esset praedestinatio Petri, & cum re ipsa determinauit, non posse illum non praedestinasse.

S quia

quia implicat contradictionem, nec iam esse posset sine mutatione Dei, vicissitudinisve obumbratione. Ita ergo licet conficere argumentum. Cum in his, quae liberè sunt in indivisibilibus durationibus, simul sit fieri & factum esse, egredi actum liberè in utramvis contradictionis partem, & esse egressum determinatum in alteram, sanè quamvis, nostro intelligendi more cum fundamento in re, priùs fuerit actum voluntatis aut scientiae diuinæ circa aliquod particulare contingens futurum cras, egredi liberè, ita vt in utramvis partem potuerit Deus illum determinare, simul tamen fuit esse egressum determinatum in alteram partem, maximè cum non aliter potuerit egredi, quam determinatus in alteram partem, pro arbitrio tamen eius, qui actum eliciebat: ergo in aeternitate, vt responderet diei hesterno, tempori que infinito, quod diem hesternum praecessit, fuit actus voluntatis atque scientiae diuinæ determinatus in eam partem quae futura est cras, eiusmodi que contingens futurum cras, iam tunc habuit respectum tamquam cognitum actu comparatione scientiae diuinæ, & scientia fuit iam scientia in actu cum peculiari respectu rationis ad illud obiectum: ergo si, quando liberum arbitrium creatum se determinaret, posset voluntas & intellectus diuinus determinare volitionem & scientiam in oppositam partem, efficeretque, vt numquam pars altera contradictionis fuerit volita, nec scita, daretur ad praeteritum potentia, nempe ad tollendam determinationem volitionis, & scientiae, quae iam antea fuerat, ac tollendum respectum ad tale obiectum, qui etiam praecesserat, quod tamen contradictionem implicat, vt quaest. 25. est ostendendum.

Potest confirmari haec eadem ratio, quoniam cum mundus sit iam à diuina voluntate tamquam à sua propria causa egressus, vt neque ab ea potuerit egredi, nisi determinata iam ad mundi productionem, consequens profectò est, vt saltem in eo temporis puncto fuerit determinata, in quo mundus est conditus: cum ergo non fuerit tunc primò determinata, eò quòd nihil Deus potuerit in tempore incipere velle, efficitur, vt ex aeternitate fuerit eo pacto determinata: verum Deus postquam semel liberè suam voluntatem in alteram partem contradictionis determinauit, non potest iam efficere, vt eam non ita determinauerit, alioquin posset facere, vt, postquam res aliqua semel esset effecta, non esset effecta: ergo Deus in nullo puncto temporis ante creationem mundi efficere potuit, vt ex aeternitate non statuerit in eo temporis puncto creare mundum, in quo illum creauit, & eadem ratione non potuit efficere, vt non sciuerit mundum in eodem temporis puncto esse futurum: cum ergo eadem sit ratio de quocumque alio futuro contingente, fit, vt in nullo temporis puncto possit Deus efficere, se ex aeternitate contrarium sciuisse de quocumque futuro contingente, quam re ipsa modò scit.

Tertio, quoniam vel Deus in aeternitate, vt responderet huic praesenti, aut cuiuscumque praeterito temporis momento, ex altitudine & perfectione suae scientiae penetrat certò, in quam partem liberum arbitrium Petri se inflectet crastina die, vel nò. Non est dandum hoc secundum, quia tunc Deus non praecognosceret futura contingentia, quod est haereticum, contra apertissima Scripturae testimonia, quae disputatione sequente citabimus: si verò detur primum, in illam, & non in partem oppositam, se inflectet, alioquin Deus non certò penetrabat Petrum in illam eandem pro sua libertate se esse fle-

xurum: ergo numquam est futurum, vt se flectat in partem oppositam, esto, si veller, id posset, & consequenter numquam Deus ea de causa efficeret, vt numquam ex aeternitate sciuerit id, quod nunc scit.

In quo ergo ab autoribus contrariae sententiae discrepamus breuiter dicam. Quamuis enim omnes conueniamus, etiam posita libera determinatione voluntatis diuinæ, qua Deus creare decreuit hunc ordinem rerum, quae creare constituit, non ideò liberum arbitrium creatum facturum esse hoc potius, quam oppositum, quia Deus id praesciuit, sed è contrario, ideò Deum id praesciuisse, quia liberum arbitrium pro sua innata libertate id erat facturum, cum si veller, posset se ipsa facere oppositum: diffidemus tamen, quia, vt duabus praecedentibus disputationibus explicatum est, asserimus, Deum ex altitudine, & perfectione sui intellectus, atque suae essentiae tanquam obiecti primarij, certissime cognoscere in se ipso, & in causis secundis, quid pro libertate earum contingenter sit futurum, ita tamen vt possit contingere oppositum, etsi futurum esset, vt re vera potest, Deus ex aeternitate id certissime sciuisset, & non id quod actu scit. Quare seruato integro iure libertatis arbitrij creati, illa quoque omnino persistente contingentia rerum, non secus ac si in Deo nulla esset praescientia, Deus certissime cognoscit futura contingentia, non quidem certitudine, quae proueniat ex obiecto, quod in se est contingens, potestque aliter re ipsa euenire, sed certitudine, quae proficiscitur ex altitudine, atque infinita illimitataque perfectione cognoscentis, qui certò ex se ipso cognoscit obiectum, quod secundum se est incertum, & fallax. Quòd fit, vt rerum contingentia, atque libertas arbitrij in futurum, optimè consentiant cum certa, & non solum omnino immutabili Dei tam scientia quam voluntate, sed etiam ita fixa ac stabili, vt iam modò contradictionem implicet, Deum ex aeternitate contrarium voluisse, aut cognouisse euenturum. At verò aduersarij ex eo capite docent libertatem arbitrij, & contingentiam rerum cum diuina praescientia conuenire, ac rectè consistere, quòd si res aliter eueniat, quando id actu contigerit, Deus ipse efficeret, vt non aliud, quam illudmet, quod euenit, ex omni aeternitate praesciuerit: Quasi verò Deus scientiam futurorum contingentium acciperet ab ipso rerum euentu, & ante eum non maior esset certitudo in diuina scientia, quam in obiecto, quod est adhuc contingenter futurum, & quasi non priùs in se ipsa haberet ex aeternitate certam determinationem ad alteram partem contradictionis rei contingenter futurae, quam res ipsa eandem determinationem ex tempore nanciscatur, quando extra suas causas ponitur. Quae omnia planè cum omni ex parte absoluta diuinae scientiae perfectione aperte pugnant, certitudinemque à diuina scientia manifestè tollere, & Deum pendulum ac haerentem circa rerum euentus facere, quis est, qui non videat, si rem paulò attentius mentis trutina expendat?

Vnde quartò ita possumus argumentari, si ea ratione contingentia rerum concilianda esset cum diuina praescientia, quòd libero arbitrio faciente vnum, Deus efficeret se numquam praesciuisse nisi illud idem, & libero arbitrio faciente, vt potest, oppositum, Deus efficeret se numquam aliud sciuisse, sequeretur Deum non potuisse praedicere certò per prophetas, vel per Christum hominem, quae contingenter erant euentura per liberum arbitrium humanum, quale fuit peccatum, quo Petrus ter erat Christum negaturus, & pleraque alia, quod

Liberum arbitrium non idem efficitur, hoc vel illud, quia Deus id praesciuit, sed idem Deus praesciuit, quia ita liberè erat futurum.

Quomodo libertas arbitrij fit cum diuina praescientia.

Matth. 26.

quod tamen est haereticum. Nisi forte admitatur ad praeteritum potentia, etiam postquam effectus iam ex tempore fuerit extra suas causas, ac dicatur, si Petrus, ut potuit, non peccaret, Deum effecturum, ut reuelatio non fuisset, quae tamen iam antea fuerat facta. At manifestè implicat contradictionem dari ad praeteritum potentiam, maximè postquam effectus fuit iam in tempore extra suas causas: quae etià in re ferè omnes auctores aduersus quos disputamus consentiunt, demonstradumque illud est quaestione 25. Praeterea posita ista ad praeteritum potentia, periret certitudo, tum scientiae diuinæ, tum etiam reuelationum, quas de rebus futuris habemus. Quae namque certitudo esse potest in scientia, aut in reuelatione, de qua verè possumus dicere, Deum efficere posse, ut nihil tale sit scitum, aut reuelatum, atque, vtrum id effecturus sit necne, pendere ex euentu contingenti futuro, qui aequè esse, & non esse potest, eaque ratione tam contingens, ac dubium modò sit, vtrum Deus id sit effecturus, quàm contingens ex natura rei est, vt liberum arbitrium creatum se in vnam, aut in alteram partem pro sua libertate flectat? Profectò admissa hac opinione, aut potius errore, neque Petro, neque ceteris Apòstolis post Christi de futura negatione acceptam reuelationem esset maior certitudo ante peccatum Diui Petri, quòd ita res esset euentura, quàm si talis reuelatio numquam praecessisset: quantoquidem, vtrum Deus in futurum effecturus esset, vt non praecessisset ea reuelatio, à libera & incerta determinatione arbitrij Diui Petri in vtramque partem pendebat.

Postremò, admissa horum Doctorum ratione conciliandi liberum arbitrium & contingentia rerù diuinà praescientia, nò video qua ratione sit in Deo prouidentia circa futura contingentia, quae à libero arbitrio pendet: si quidem prout fuerint euentus huius aut alterius partis contradictionis pro innata libertate arbitrij, efficiet Deus se ex aeternitate sciuille hoc vel illud futurum: vnde non video quomodo Deus, tamquam praescius huius partis determinatæ, ex hypothesi, quòd hæc aut illa media, vel auxilia ipse adhiberet, illi ex aeternitate prouiderit. Consequenter non relinquitur locus diuinæ praedestinationi, ac reprobationi, si omnia adhuc in futurum sunt Deo ita incerta, vt pro ratione partis contradictionis, quae à libero arbitrio sit euentura, effecturus est adhuc, vt ex aeternitate hunc, vel illum hominem praecognouerit hoc, vel illud esse facturum, atque adeò vt hic, vel ille fuerit praedestinat, aut reprobatus. Erat etiam ad hunc vsque diem incertus numerus praedestinatorum & reprobatorum: quandoquidem pro ratione euentuum futurorù effecturus est adhuc Deus, vt ex aeternitate hos vel illos plures aut pauciores, praedestinauerit. Quòd si res ita habet, quamam ratione, dum ad punctum praedestinationis est deuentum, & ad electionem quorundam, aliis non ita electis, exclamauit Paulus ad Romanos 11. *O altitudo diuinarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viae eius?* Denique ea opinione data, non video quomodo magis Deus poenitentiam Tyriorum & Sidoniorum, ex hypothesi quòd in Tyro & Sidone factae fuissent virtutes, quae Bethlaide & Corozain sunt, effecit, quam eius oppositum praesciuisset: quandoquidem vtrumque à libero eorum arbitrio pendebat, prout verò in vnam aut alteram partem se inflectere vellet, erat Deus effecturus, vt vnum aut alterum ex aeternitate praesciuisset. Longè aliter profectò Scri-

Molina in D. Thom.

A ptra de certitudine, ac determinatione diuinæ praescientiae ac praedestinationis loquitur. Ait enim Paulus 2. ad Timotheum 2. *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc, cognouit Dominus, qui sunt eius.* Vt interim alia loca Scripturae omittamus. Vnde etiam Augustinus 3. de libero arbitrio cap. 5. *Cum sit, inquit, praescius Deus voluntatis nostrae, cuius est praescius, ipsa erit. Voluntas ergo erit, quia voluntatis est praescius: neque voluntas esse poterit, si in potestate non erit: ergo & potestatis est praescius: non ergo per eius praescientiam potestas mihi admittitur, quae propterea mihi certior aderit, quia ille, cuius est praescientia non fallitur, assueturam mihi esse praesciuit.* Et de corruptione & gratia cap. 7. *Illi electi, vt saepe dictum est, qui secundum propositum vocati, qui etiam praedestinati, atque praesciti. Horum si quisquam perit, fallitur Deus: sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus: horum si quisquam perit vitio humano vincitur Deus, sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus.* Et de fide ad Petrum cap. 35. *Eulgentius, Firmissime, inquit, tene, & nullatenus dubites, omnes, quos vasa misericordiae gratuita bonitate Deus fecit, ante constitutionem mundi in adoptionem filiorum Dei praedestinos à Deo, nec perire posse quemquam eorum, quos Deus praedestinavit ad regnum caelorum: nec quemquam eorum, quos non praedestinavit ad vitam posse vlla ratione saluari.* Mitto alia D. Augustini testimonia. Quare, salua tot grauissimorum virorum autoritate, sententiam hanc parum in fide securam esse existimo.

Ad primum ergo argumentum pro ea sententia initio propositum, dicendum est, nihil tale reperiri in Augustino. Nonnulli tamen, id vult colligere ex vltimis verbis Hypognos. lib. 6. quo loco, cum de praedestinatione multa dixisset, ait: *In quantum possumus omnes homines ad bonum opus exhortemur, nulli desperationem demus, pro iniucem oremus, in conspectu Dei nos humiliter dicentes, fiat voluntas tua. Ipsius erit potestatis iudicium, in nobis debitum mutare damnationis gratiam praedestinationis indebitam prorogare.* At perperam ex his verbis id colligitur, cum contrarium antea illo eodem libro ac alibi saepe docuerit, quicumque eius operis fuit autor, sed folium voluit, ipsius erit praedestinationis gratiam (id est, quae effectus est praedestinationis, qua nos ex aeternitate praedestinauerit) indebitam prorogare: hoc est, dare, vel iuxta verbi vim, cum incremento meritum scilicet, praestare. Non verò vult nos orationibus nostris, posse modò obtinere, vt cum ex aeternitate non essemus praedestinati, Deus efficiat, vt ex aeternitate fuerimus praedestinati, vt aduersarij contendunt, quod nunquàm Aug. in mentem venit.

Ad secundum dicendum est, tam in eo, quàm in aliis similibus locis Scripturae, non esse sermonem de poenitentia accepta aliquo illorum duorum modorum, de quibus sermo est in argumento proposito, sed de poenitentia pro reuocatione, seu potius pro non exequutione sententiae, ac voluntatis diuinæ, non absolute, sed qua sub conditione, quam in potestate arbitrij nostri gratia ipsius adiuti posuit, hoc vel illud statuit. Sensus ergo est, *Agam & ego poenitentiam, id est, non exequar malum poenae, quòd exequi decreui, si non egerint poenitentiam.*

Ad tertium neganda est consequitio. Vt enim creatio, & quicumque alius Dei effectus, simpliciter dicantur liberè fieri à Deo, quando in tempore sunt, satis est, quòd fiant à voluntate liberè in aeternitate, atque ex aeternitate determinata ad producendum talem effectum in tali puncto temporis, esto iam tunc ex immutabilitate Dei, cui omnis vi-

Ad primū argumentū.

Ad secundū.

Ad tertium.

ciffitudinis obumbratio repugnat, necesse est ex libero, ac aeterno decreto, quod re ipsa est in mente diuina, producatur, & hoc est quod D. Thom. docuit quaestione 6. de veritate artic. 3. in responsione ad vltimum citata, neque aliud conuincit probatio, quae in eo argumento subiungitur. Quare concedendum est, adueniente tempore, in quo Deus ex aeternitate statuit mundum creare, Deum simul, & liberè, & necessariò, eum creare, alia tamen, atq; alia ratione. Liberè enim creare mundum dicitur, quatenus libera voluntate aeterna eum creat: necessariò verò propter necessitatem immutabilitatis suae voluntatis ita liberè ex aeternitate determinata.

Ad quartum.

Ad quartum, concessio antecedente, nempe futura contingentia re ipsa posse non esse, neganda est consequentia, qua inferrebat, re ipsa posse non esse scita à Deo. Solùm enim sequitur, potuisse non esse scita, & non fuisse scienda, si, vt possunt, non fuissent futura: Deus enim ex aeternitate id certò penetraret, atque in euentu ex aeternitate id de tali contingente sciuisset, non verò id, quod modò scit. At eo ipso, quòd certissimè penetravit & praesciuit id futurum esse, quod re ipsa eueniet, efficere non potest, vt ex aeternitate contrarium sciuerit. Neque in sensu composito, quòd Deus id ita certissimè penetrauerit & praesciuerit, potest euenire oppositum: tamen si in sensu diuiso, nihil omnino impedit praescientia diuina (quae non fuisset, nisi res ex libertate arbitrij humani ita esset futura) perinde posset simpliciter euenire oppositum, ac si nihil esset à Deo praescitum.

Ad quintum.

Ad quintum, concessio antecedente, concedenda quoque est consequentia de indiuisibili nunc aeternitatis absolutè sumpto: secus autem de nunc aeternitatis, vt responderet cuicumque puncto temporis determinato, ante quod semper tempore infinito praecessit determinatio diuina voluntatis & scientiae ad alteram contradictionis partem: facta namq; semel determinatione voluntatis ac scientiae, implicat contradictionem Deum facere, vt ex aeternitate voluerit, aut sciuerit oppositum, vt ostensum est.

DISPUTATIO XVII.

Verum in Deo sit futurorum contingentium scientia, qua item ratione cum ea libertas arbitrij, rerumq; contingentia consentiat.

Quamuis, quae in postrema hac disputatione dicenda sunt, facillè ex dictis poterant intelligi, vt tamen argumenta aliqua diluantur, clariùsque consensio libertatis arbitrij, contingentiaque rerum cum diuina praescientia intelligatur, haec quoque disputatio erit instituenda.

Primo.

In partem ergo, quae negat esse in Deo scientiam futurorum contingentium, argumentatur D. Thomas hoc loco. Primo, Quonia à causa necessaria proficiscitur effectus necessarius: sed scientia Dei est causa futurorum, quae per eam sciuntur, eò quòd, vt art. 8. ostensum est, Deus per suam scientiam sit causa rerum, insuper est necessaria: ergo omne, quod ab ea scitur futurum, eueniet necessariò, ac proinde in Deo nullius rei contingentis scientia reperiri potest.

Secundo.

Secundò, si conditionalis aliqua est vera, & eius antecedens est absolutè necessarium, consequens est etiam absolutè necessarium, alioqui in bona consequentia esse posset antecedens verum & consequens falsum, quod nulla ratione est admittendum: sed haec conditionalis est vera: si Deus sciuit hoc esse futurum, id ita eueniet, alioquin scientia Dei esset falsa:

& antecedens & absolutè necessarium, tum quia aeternum, tum etiam quia praeteritum, & ad praeteritum non est potentia: ergo consequens erit etiam absolutè necessarium, ac proinde nullum futurum praescitum à Deo erit contingens.

Tertio.

Tertio, quidquid scitur à Deo, necesse est esse, quippe cum & omne id, quod scitur ab hominibus, necessariò sit, Dei verò scientia certior sit, quam humana: sed nullum contingens futurum necessariò erit: ergo nullum futurum contingens à Deo sciri potest.

Quarto.

Quarto, ita possumus argumentari, nihil futurum praecognitum à Deo potest non euenire: ergo nihil praecognitum à Deo est futurum contingens. Consequentia est manifesta, quoniam futurum contingens non est aliud, quam id, quod euenire, & non euenire indifferenter potest. Antecedens verò probatur, quoniam si, quod à Deo est praecognitum euenturum, non eueniret, Deus re ipsa falleret: ergo si, stante scientia, posset non euenire, Deus re ipsa falli posset, quod tamen est impium, nullaque ratione esse potest.

Quinto.

Quinto, res significatae per propositiones de futuro contingenti non minus necessariae sunt, si scientia diuina, quae de ipsis habetur, sit determinatè vera, quam si propositiones ipsae de futuro, quae easdem res significant, sint determinatè verae: sed ex eo, quòd propositiones de futuro contingenti sunt determinatè verae, colligit Aristoteles primo de interpretatione capite vltimo sequi, res significatas esse necessariò euenturas, & consequenter inanes esse nostras consultationes: ergo si scientia diuina, quae de eisdem rebus habetur, sit determinatè vera, sequitur omnia necessariò, & nihil contingenter euenire, inanes esse consultationes nostras, tollique prorsus nostri arbitrij libertatem.

Sexto.

Sextò, futurorum praescientia tollit libertatem arbitrij: ergo libertas arbitrij & praescientia Dei circa futura contingentia nulla ratione possunt cohaerere, ac proinde alterum necessariò negandum erit. Consequentia est manifesta: antecedens verò probatur, quoniam data praescientia futurorum, haec est necessaria, & optima consequentia, Deus ex aeternitate praesciuit Petrum peccaturum cras, ergo Petrus cras peccabit: nititur namq; certitudini diuinae scientiae, cui nulla ratione potest subesse falsum, ac proinde quàm certum est, Deum ea scientia falli non posse, tam necessaria est consequentia illa: at in cuius potestate non est tollere antecedens necessariae consequentiae, nec in eius potestate est tollere consequens, alioquin efficere quis posset, vt in bona consequentia antecedens esset verum, & consequens falsum, quod cum natura bonae consequentiae omnino pugnat: cum ergo in potestate Petri non sit efficere, vt Deus ex aeternitate non praesciuerit peccatum ipsius crastina die futurum, neque id sit in potestate Dei, eò quòd ad praeteritum non sit potentia, sit, vt in potestate etiam ipsius Petri situm non sit facere, quin peccet cras, ac proinde sit, vt, stante praescientia, quam Deus re ipsa habet, nulla in Petro libertas arbitrij permaneat.

Futurorum contingentium est in Deo praescientiam.

F Futurorum praescientiam esse futurorum contingentium ex literis sanctis est aperitissimum, adeò vt contrarium non solum insania sit, vt Augustinus 5. de Ciuitate Dei capite 9. affirmat, sed etiam manifestus error in fide. Psal. 138. Intellecti cogitationes meas de longè, semitam meam, & funiculum meum inuestigasti, & omnes vias meas prauidisti. Tu cognouisti omnia nouissima, & antiqua. Sapientiae capite octauo de diuina sapientia dicitur, Signa, & monstra scit antiquum sanctorum, & euentus temporum, & saeculorum.